

Sygn. akt I ACa 1042/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 marca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Mieczysław Brzdąk
Sędziowie :	SA Anna Bohdziewicz SO del. Ewa Solecka (spr.)
Protokolant :	Małgorzata Korszun

po rozpoznaniu w dniu 18 marca 2015 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa M. G., P. G., D. G. i A. G.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie

z dnia 29 sierpnia 2014 r., sygn. akt I C 397/13,

1) oddala apelację;

2) zasądza od pozwanej na rzecz powodów 2 700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

IACa 1042/14

UZASADNIENIE

Pozwem skierowanym przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W. powodowie domagali się:

1. M. G. - zasądzenia kwoty 100.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty z tytułu zadośćuczynienia za śmierć syna, kwoty 1.976,71 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty z tytułu skapitalizowanych odsetek za okres od 15.06.2013 r. do 04.10.2013 r., kwoty 5.209,40 zł z ustawowymi odsetkami od 30 – go dnia od doręczenia pozwu stronie pozwanej do dnia zapłaty z tytułu zwrotu kosztów nagrobka, kwoty 7.200 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego oraz opłaty skarbowej w wysokości 17 zł;

2. P. G. - zasądzenia kwoty 100.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty z tytułu zadośćuczynienia za śmierć syna, kwoty 1.976,71 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty z tytułu skapitalizowanych odsetek za okres od 15.06.2013 r. do 04.10.2013 r., kwoty 7.200 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego oraz opłaty skarbowej w wysokości 17 zł;

3. D. G. - zasądzenia kwoty 30.000 zł z ustawowymi odsetkami od 30 – go dnia od doręczenia pozwu stronie pozwanej do dnia zapłaty z tytułu zadośćuczynienia za śmierć brata, kwoty 4.800 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego oraz opłaty skarbowej w wysokości 17 zł;

4. A. G. (1) - zasądzenia kwoty 30.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty z tytułu zadośćuczynienia za śmierć brata, kwoty 988,36 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty z tytułu skapitalizowanych odsetek za okres od 15.06.2013 r. do 04.10.2013 r., kwoty 4.800 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego oraz opłaty skarbowej w wysokości 17 zł.

Pozwany (...) S.A. w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na jego rzecz od powodów kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Częstochowie:

1. zasądził od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powódki M. G. tytułem zadośćuczynienia kwotę 50.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za okres od dnia 16 czerwca 2013 r. do dnia 4 października 2013 r. i od dnia 8 października 2013 r. do dnia zapłaty oraz tytułem zwrotu kosztów nagrobka kwotę 5.209,40 zł wraz z ustawowymi odsetkami za okres od dnia 16 czerwca 2013 r. do dnia 4 października 2013 r. i od dnia 8 października 2013 r. do dnia zapłaty;

2. w pozostałej części powództwo M. G. oddalił;

3. zasądził od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powoda P. G. tytułem zadośćuczynienia kwotę 20.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za okres od dnia 16 czerwca 2013 r. do dnia 4 października 2013 r. i od dnia 8 października 2013 r. do dnia zapłaty;

4. w pozostałej części powództwo P. G. oddalił;

5. zasądził od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powoda D. G. tytułem zadośćuczynienia kwotę 10.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za okres od dnia 16 czerwca 2013 r. do dnia 4 października 2013 r. i od dnia 8 października 2013 r. do dnia zapłaty;

6. w pozostałej części powództwo D. G. oddalił;

7. zasądził od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powódki A. G. tytułem zadośćuczynienia kwotę 8.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za okres od dnia 16 czerwca 2013 r. do dnia 4 października 2013 r. i od dnia 8 października 2013 r. do dnia zapłaty;

8. w pozostałej części powództwo A. G. oddalił;

9. nakazał pobrać od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Częstochowie kwotę 4.794,08 zł tytułem kosztów sądowych, których powodowie nie mieli obowiązku uiścić;

10. odstąpił od obciążania powodów kosztami sądowymi od oddalonej części powództwa;

11. nie obciążył powodów obowiązkiem zwrotu części kosztów zastępstwa procesowego na rzecz pozwanego.

Rozstrzygnięcie powyższe Sąd oparł na następujących ustaleniach i zważeniach (w zakresie adekwatnym z uwagi na zakres zaskarżenia):

W dniu (...) w miejscowości B. miał miejsce wypadek komunikacyjny, w którym poniósł śmierć T. G.. Był on pierwszym synem M. i P. G., a bratem D. i A. G.. W chwili śmierci liczył 12 lat. Relacje T. G. z rodzicami i rodzeństwem były bardzo dobre, serdeczne, wszyscy oni tworzyli zgodną, kochającą się rodzinę. Chłopak był uczuciowo bardzo przywiązany do rodziców i rodzeństwa. Spędzał z rodzicami i rodzeństwem cały czas, każdy dzień poza godzinami pobytu w szkole, wszystkie święta, wakacje, nie sprawiał kłopotów wychowawczych, był radosnym, miłym, energicznym i towarzyskim dzieckiem. Planował, że po ukończeniu szkoły podstawowej pójdzie do gimnazjum, a następnie do technikum samochodowego, bo interesowały go samochody. Opiekował się młodszym rodzeństwem. Przygotowywał im kanapki, odprowadzał i odbierał ze szkoły.

Powodowie aktualnie zamieszkują z pozostałymi dziećmi: D. – ur. (...), A. – ur. (...), W. – ur. (...) Rodzina pozostaje na utrzymaniu powoda P. G., który pracuje jako instalator wodno - kanalizacyjny. Powódka M. G. otrzymuje rentę chorobową. Powodowie w każdą niedzielę chodzą na grób syna oraz we wszystkie rocznice, urodziny, imieniny. Śmierć syna i brata T. G. była wielką tragedią dla powodów, w znaczący sposób wpłynęła na ich stan emocjonalny i psychiczny. Powodowie nie byli w stanie poradzić sobie z przytłaczającymi odczuciami po śmierci syna i brata. Powodom w dalszym ciągu brakuje tego dziecka, jego słów, zachowania, uczuć, nadal go wspominają i pamiętają o ważnych rocznicach. Po pogrzebie dziecka powódka M. G. początkowo przebywała na zwolnieniu lekarskim oraz urlopie. Wróciła do pracy by być między ludźmi. Przez pierwszy rok po śmierci syna powodowie bardzo często bywali na cmentarzu. M. G. bywała tam codziennie. W domu ciągle oglądali zdjęcia zmarłego syna. Od 2008 roku M. G. podupadła na zdrowiu. Pojawiły się liczne dolegliwości bólowe i zanik czucia w kończynach, aż wreszcie przestała chodzić. Przestała wówczas pracować i przeszła na rentę chorobową. W 2010 roku zażywanie leku antydepresyjnego spowodowało poprawę jej stanu psychicznego, jak również fizycznego. W toku dalszego leczenia psychiatrycznego lekarz zaznaczył, że porażenie kończyn dolnych mogło być wywołane zaburzeniami konwersyjnymi wywołanymi silnym stresem. Leczenie oraz diagnostyka neurologiczna stwierdziła wystąpienie u M. G. zaburzeń depresyjno – lękowych. Pojawiały się u niej również myśli samobójcze. Powódka M. G. była bardzo silnie związana ze zmarłym synem. Bardzo dokładnie, wręcz minuta po minucie, pamięta wydarzenia z dnia, kiedy T. zginął, pomimo że od tragedii minęło 13 lat. Nie pogodziła się ze śmiercią syna i w dalszym ciągu doświadcza cierpienia z tego powodu.

Powód P. G. nie poddał się opinii biegłego psychologa, tłumacząc, że nie chce rozmawiać z obcą osobą o tym, co go boli. Po śmierci T. zaczął nadużywać alkoholu, co trwa aż do chwili obecnej. Rodzice zmarłego powoli zaczęli się oddalać od siebie, przez co nastąpił emocjonalny rozpad rodziny. Po zaprzestaniu pracy przez żonę przejął na siebie obowiązki utrzymania rodziny.

Powód D. G. w chwili śmierci brata miał 10 lat. Był młodszy od zmarłego o 2 lata. Spędzali ze sobą dużo czasu. Razem chodzili do tej samej szkoły. Wolny czas też spędzali razem. Śmierć brata wywołała u niego ogromny smutek i złość. Po zdarzeniu nie uczęszczał do szkoły, bo wspomnienia o bracie wywoływały u niego płacz i rozpacz.

Powódka A. G. (1) w chwili śmierci brata miała 5 lat. Pamięta wspólne zabawy z bratem i to, że jako najstarszy z rodzeństwa opiekował się nią, odprowadzał do szkoły. Cała rodzina gromadzi pamiątki i zdjęcia po zmarłym T. w jednym miejscu mieszkania, na specjalnie do tego przeznaczony półce. Często wracają do wspomnień o nim i opowiadają najmłodszej W. o niezjącem synu i bracie.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że odpowiedzialność pozwanego za sprawcę wypadku komunikacyjnego z dnia (...) w wyniku którego śmierć poniósł T. G., co do zasady była pomiędzy stronami bezsporna.

Sąd Okręgowy uznał za usprawiedliwione co do zasady żądanie zapłaty na rzecz powodów zadośćuczynienia za stratę osoby bliskiej na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. Katalog dóbr osobistych wymienionych w art. 23 k.c. nie wymienia wprawdzie takiej wartości jak prawo do życia rodzinnego, należy jednak uznać, że podlega ono ochronie prawnej, gdyż katalog, do którego odwołuje się art. 23 k.c. nie jest katalogiem zamkniętym i ma charakter

wyłącznie egzemplifikacyjny. Nie ulega bowiem wątpliwości, że rodzina jako związek najbliższych osób, które łączy szczególna więź wynikająca najczęściej z pokrewieństwa, podlega ochronie prawa. Jeśli chodzi zaś o interpretację art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych przepis ten, ani w brzmieniu aktualnym, ani w brzmieniu pierwotnym, nie wyłączał z zakresu ochrony ubezpieczeniowej zadośćuczynienia za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosił odpowiedzialność na podstawie art. 448 k.c.

Powodowie byli silnie emocjonalnie związani z pierworodnym synem. Relacje między rodzicami a synem były nacechowane serdecznością, wyrozumiałością, czułością. Nagła śmierć dziecka spowodowała u powodów cierpienie psychiczne o znacznym nasileniu, szczególnie w pierwszym okresie żałoby. Jest rzeczą notoryczną, że cierpienia moralne wpływają ujemnie na sprawność psychiczną i fizyczną, osłabiają energię życiową i inicjatywę, co z reguły wywołuje reperkusje w ogólnej sytuacji życiowej. Śmierć syna wpłynęła zatem niekorzystnie na stan emocjonalny powodów, stanowiła bowiem traumatyczne wydarzenie w ich życiu. Bardzo silne negatywne skutki śmierci syna powodowie odczuwali w formie nasilonej przez okres około roku. Aktualnie u powoda P. G. brak jest negatywnych skutków śmierci syna w stanie zdrowia powoda, jego aktywności życiowej i stanie emocjonalnym. Brak również dolegliwości natury psychicznej skutkujących trwałym uszczerbkiem na zdrowiu. Z kolei powódka M. G. po dzień dzisiejszy przeżywa silną żalobę po śmierci syna. W jej przypadku stan psychiczny i emocjonalny związany z utratą pierworodnego syna był silniejszy i niewykluczone, że znalazł również odzwierciedlenie w pogorszeniu się kondycji fizycznej. W świetle ustalonego stanu faktycznego należy stwierdzić, iż więź pomiędzy powódką M. G. a jej synem była bardzo silna. Nieodwracalne zerwanie tej więzi w znaczący sposób wpłynęło na stan emocjonalny powódki, spowodowało u niej głęboką żalobę, której konsekwencją było występowanie aż po dzień dzisiejszy cech depresji. Przez długi czas powódka była przygnębiona, nie potrafiła pogodzić się ze śmiercią syna, dotkliwie odczuwała jego brak, jej myśli wracały do wspomnień o nim. Dopiero po urodzeniu kolejnego dziecka zaczęła powracać do większej aktywności i wykonywać wszystkie związane z tym obowiązki. Nawrót obniżonego stanu psychicznego jednak nastąpił. Obecnie występują u niej zaburzenia emocjonalne charakterystyczne dla depresji. Zauważyć także należy, że po śmierci syna powód P. G. zaczął nadużywać alkoholu, co doprowadziło do osłabienia silnych więzi emocjonalnych w rodzinie powodów.

Powód P. G. w procesie nie uczestniczył tak aktywnie jak powódka i nie okazywał uczuć w sposób tak ekspresyjny jak powódka, jednakże w ocenie Sądu nie można z tego wywodzić, że jego ból i krzywda związane ze stratą pierwszego dziecka nie wystąpiły, aczkolwiek zapewne ich nasilenie było inne niż u powódki. Powód pełni w tej rodzinie obowiązki związane z jej utrzymaniem. Jako mężczyzna przyjął postawę pełną emocjonalnego opanowania, bez zewnętrznego zdradzania objawów bólu i cierpienia związanego ze śmiercią dziecka.

Równie silna emocjonalna więź łączyła powodów D. G. i A. G. ze zmarłym bratem. Relacje między rodzeństwem były nacechowane miłością, serdecznością, wyrozumiałością, czułością. Z racji starszeństwa zmarły opiekował się młodszym rodzeństwem, czuli się przy nim bezpiecznie. Nagła śmierć brata spowodowała u tych powodów również cierpienie psychiczne o znacznym nasileniu, szczególnie w pierwszym okresie żałoby. Aktualnie u powoda D. G. i A. G. brak jest negatywnych skutków śmierci brata w stanie zdrowia powodów, ich aktywności życiowej i stanie emocjonalnym. Brak również dolegliwości natury psychicznej skutkujących trwałym uszczerbkiem na zdrowiu.

Biorąc pod uwagę powyższe ustalenia Sąd uznał, że powodowie wykazali, iż na skutek śmierci T. G. naruszone zostały ich dobra osobiste stanowiące więź rodzinną, podlegającą ochronie z art. 24 § 1 k.c. co uzasadnia przyznanie im zadośćuczynienia w oparciu o art. 448 k.c. Z uwagi na rozmiar doznanej krzywdy, zasadne jest przyznanie tytułem zadośćuczynienia powódce M. G. kwoty 50.000 zł, powodowi P. G. kwoty 20.000 zł i powodowi D. G. kwoty 10.000 zł, powódce A. G. kwoty 8.000 zł. Nie bez znaczenia dla określenia wysokości zadośćuczynienia i jego zróżnicowania bowiem pozostaje natężenie więzi łączącej poszczególnych powodów ze zmarłym, wzajemne relacje, wiek rodzeństwa, a także fakt poradzenia sobie przez poszczególnych powodów z doznaną traumą, umiejętność powrotu do równowagi psychicznej po okresie żałoby i realizacja dalszych planów życiowych pomimo cierpienia związanego z utratą syna i brata. Z tych także względów należało oddalić żądania powodów z pozostałej części. Powódka w toku procesu przedłożyła fakturę dokumentującą wykonanie nagrobka na kwotę 5.209,40 zł. Pozwana wysokości ani zasadności

faktury nie kwestionowała. W tej sytuacji uzasadnione było żądanie powódki M. G. zasądzenia na jej rzecz kwoty 5.209,40 zł tytułem poniesionych przez nią kosztów wystawienia nagrobka dla zmarłego syna.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c. Fakt reprezentowania powodów przez jednego pełnomocnika nie stanowi podstawy do uwzględnienia przy rozliczaniu kosztów procesu kosztów zastępstwa w odniesieniu do każdego powoda. Zgodnie z § 4 rozporządzenia, stawki minimalne ustala się według kryterium wartości przedmiotu sprawy lub rodzaju sprawy, wynagrodzenie pełnomocnika jest więc powiązane z wartością przedmiotu sprawy (przy roszczeniu majątkowym) lub jej rodzajem. Sprawa jest jedna bez względu na liczbę występujących w niej osób i strona też jest jedna, również wtedy gdy – przy współuczestnictwie procesowym – w jej charakterze występuje kilka podmiotów. Wielopodmiotowy charakter strony w danej sprawie nie stanowi wyodrębnionego kryterium ustalania kosztów związanych z zastępstwem procesowym. Reprezentowanie przez jednego adwokata lub radcę prawnego kilku osób, występujących w sprawie w charakterze współuczestników, uzasadnia więc przyznanie tym współuczestnikom zwrotu kosztów zastępstwa w wysokości tylko jednego wynagrodzenia. (por.: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2007 r., III CZP 130/06, OSNC 2008/1/1).

Pozwana wniosła apelację od powyższego wyroku, zaskarżając go w części uwzględniającej powództwo i zasądzającej koszty procesu oraz wnosząc o jego zmianę przez oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu za obie instancje. Zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 448 kc w z. z art. 23 i 24 kc przez przyjęcie, że mają zastosowanie w niniejszej sprawie, naruszenie art.34 ust.1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych przez zasądzenie zadośćuczynienia za naruszenie dobra osobistego pomimo, iż z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje tylko odszkodowanie za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata, uszkodzenie lub zniszczenie mienia, sprzeczność istotnych ustaleń Sądu I instancji z treścią materiału dowodowego, w szczególności przez wadliwe przyjęcie zakresu bólu i cierpienia powodów w związku ze śmiercią syna i brata, dowolne ustalenie wysokości zadośćuczynienia.

Powodowie wnieśli o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja była bezzasadna.

Sąd Okręgowy poczynił w sprawie staranne, dokładne ustalenia faktyczne, które Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne i czyni podstawą swych rozważań. Apelacja sprowadzała się do kwestionowania zastosowania przez Sąd pierwszej instancji prawa materialnego, a zarzut sprzeczności ustaleń Sądu z treścią materiału dowodowego sprawy odnosił się de facto do dokonanej przez Sąd -w oparciu o niesporne ustalenia faktyczne- oceny zakresu bólu i cierpienia powodów oraz wysokości adekwatnego do ich krzywdy zadośćuczynienia, a więc także do sposobu zastosowania prawa materialnego.

Nie zasługiwało na podzielenie twierdzenie apelującej spółki, jakoby nie było prawnych podstaw do zasądzenia na rzecz powodów przedmiotowych należności w oparciu o art.448 kc w zw. z art. 24 kc, jak uczynił to Sąd Okręgowy. Przedmiotowa kwestia istotnie budzi kontrowersje w doktrynie, w przeszłości różnie też była oceniana w judykaturze.

Zadośćuczynienie za krzywdę doznaną wskutek śmierci osoby najbliższej spowodowanej czynem niedozwolonym, uregulowane jest w art. 446 § 4 k.c., który został wprowadzony do polskiego porządku prawnego w dniu 3 sierpnia 2008 r. na mocy ustawy z 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2008 r. Nr 116, poz. 731). Przepis ten nie mógł więc być podstawą roszczenia powodów z uwagi na to, że nie znajduje on zastosowania do stanów faktycznych, jakie miały miejsce przed jego wejściem w życie (w niniejszym przypadku śmierci syna i brata powodów, która nastąpiła w (...)).

Natomiast w odniesieniu do zdarzeń, które miały miejsce przed 3 sierpnia 2008 r., w judykaturze przyjmowano - choć nie powszechnie - za podstawę do kompensowania krzywdy doznanej wskutek śmierci osoby bliskiej art. 448 kc w zw. z art. 24 kc. Ostatecznie pogląd ten utrwalił się jako dominujący. W orzecznictwie Sądu Najwyższego uznano, że przepis ten stanowi podstawę do dochodzenia rekompensaty krzywdy moralnej z powodu śmierci osoby najbliższej, spowodowanie czynem niedozwolonym śmierci takiej osoby stanowi bowiem naruszenie dobra osobistego, jakim jest więź rodzinna. Uznano ponadto, że najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę także wtedy, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r., a więc przed wejściem w życie art. 446 § 4 k.c. (uchwała Sądu Najwyższego dnia 22 października 2010 r., III CZP 76/10, (OSNC-ZD 2011, nr B, poz. 142, stanowiąca konkluzję linii orzeczniczej przyjętej w wyrokach z dnia 2 grudnia 2009 r., I CSK 149/09, niepubl. i z dnia 14 stycznia 2010 r., IV CSK 307/09, OSNC-ZD, nr C, poz. 91). Stanowisko to w orzecznictwie Sądu Najwyższego jest utrwalone. Potwierdzone zostało w uchwale z dnia 13 lipca 2011 r., III CZP 32/11 (OSNC 2012, Nr 1, poz. 10) i w uchwale z dnia 12 grudnia 2013 r., III CZP 74/13 (dotychczas niepubl.), w których Sąd Najwyższy określił relacje między art. 446 § 4 a art. 448 k.c. uznając, że skoro na mocy nowelizacji kodeksu cywilnego, wprowadzającej art. 446 § 4 k.c. do porządku prawnego, nie został uchylony art. 448 k.c., to należy przyjąć, że - jeśli czyn niedozwolony został popełniony po dniu 3 sierpnia 2008 r. - najbliżsi członkowie rodziny osoby zmarłej mogą dochodzić zadośćuczynienia zarówno na podstawie art. 446 § 4 k.c., jak i na mocy art. 448 k.c., przy czym skorzystanie z pierwszej podstawy prawnej jest prostsze, gdyż łączy się z ułatwieniami dowodowymi. Sąd Najwyższy potwierdził także, że więź rodzinna stanowi dobro osobiste i wyjaśnił, że nie chodzi o każdą więź rodzinną, ale o wyjątkowo silną więź emocjonalną, szczególnie bliską w relacjach rodzinnych, której zerwanie powoduje ból, cierpienie i rodzi poczucie krzywdy (vide także- wyrok Sądu Najwyższego z 16 kwietnia 2014 r., VCSK 320.13, LEX nr 1463645).

A zatem, w chwili obecnej sądownictwo powszechne zajmuje jednolite stanowisko, że spowodowanie śmierci osoby bliskiej może stanowić naruszenie dobra osobistego członków rodziny zmarłego w postaci szczególnej więzi rodzinnej i uzasadniać przyznanie im zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. jeżeli śmierć nastąpiła na skutek deliktu przed dniem 3 sierpnia 2008 r. (por. także: wyroki Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2011 r., II CSK 537/10, nie pub.; z dnia 11 maja 2011 r., I CSK 621/10, nie publ.; z dnia 15 marca 2012 r., I CSK 314/11, wyrok z dnia 20 grudnia 2012 r., III CZP 93/12, nie pub.; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2013 r., II CSK 695/13, nie pub.; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 12 lipca 2012 r., I ACa 481/12, nie pub.; wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 13 lutego 2013 r., I ACa 1221/12, Lex nr 1294825; wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 16 stycznia 2013 r., Lex nr 1293648).

Wskazywane przez apelującego przykłady odmiennych orzeczeń mają charakter odosobnionych i nie znajdują aprobaty ze strony Sądu Apelacyjnego w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę.

Wobec powyższego, zarzut naruszenia w zaskarżonym wyroku art. 448 kc w zw. z art.24 kc nie był zasadny i nie mógł odnieść skutku.

Podobnie ocenić należy wywód apelacji odnoszący się do naruszenia art.34 ust.1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (t.j.Dz.U. z 2013 r.,poz.392)

Kwestia, czy krzywda danej osoby, polegająca na naruszeniu przez sprawcę wypadku drogowego jej dóbr osobistych, wchodzi w zakres odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych, była przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego w dwóch uchwałach, z dnia 7 listopada 2012 r., sygn. III CZP 67/12, OSNC 2013/4/45, Biul.SN 2012/11/7 oraz z dnia 20 grudnia 2012 r., sygn. III CZP 93/12, OSNC 2013/7-8/84, LEX nr 1267081, Biul.SN 2012/12/11, M.Prawn. 2013/2/58 przyjął, że zarówno § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 24 marca 2000 r. w sprawie ogólnych warunków ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych, jak i art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, nie wyłączały z zakresu ochrony ubezpieczeniowej

zadośćuczynienia za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosił odpowiedzialność na podstawie art. 448 k.c. Sąd Najwyższy podkreślił, że odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń i jej granice są wyznaczone odpowiedzialnością ubezpieczonego. Pojęcie szkody rozumie się szeroko, jako obejmujące wszelkie uszczerbki - zarówno majątkowe, jak i niemajątkowe. Postacią odszkodowania za szkodę niemajątkową na osobie jest także zadośćuczynienie za własną krzywdę osoby bliskiej zmarłego, wyrządzoną przez spowodowanie śmierci uczestnika wypadku komunikacyjnego. Świadczenie to nie zostało zaś wyłączone z zakresu ochrony ubezpieczeniowej.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, nie było także podstaw do obniżenia zasądzonych na rzecz powodów kwot zadośćuczynienia, która to kwestia podlegała ocenie w związku z dalej idącymi wnioskami apelacji o oddalenie powództwa w całości i w kontekście wywodów oraz zarzutów apelacji o tym, iż przedmiotowe kwoty są zawyżone.

Ponieważ sąd meriti dysponuje pełną swobodą decyzyjną przy określeniu, jaka suma zadośćuczynienia zapewni w okolicznościach danej sprawy pełną rekompensatę krzywdy doznanej przez osobę poszkodowaną czynem niedozwolonym, w orzecznictwie panuje zgodny pogląd, że korygowanie przez sąd drugiej instancji zasądanego zadośćuczynienia może mieć miejsce tylko wtedy, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na jego wysokość, jest ono niewspółmiernie nieodpowiednie, tj. albo rażąco wygórowane, albo rażąco niskie (por. np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 26 czerwca 2013 r. ,IACa 253/13,LEX nr 1353605). Zarzut niewłaściwego określenia wysokości zadośćuczynienia mógłby być uwzględniony, gdyby nie zostały wzięte pod uwagę wszystkie istotne kryteria, wpływające na tę postać kompensaty, bądź też gdyby sąd uczynił jedno z wielu kryteriów, decydujących o wysokości zadośćuczynienia, elementem dominującym (vide - wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2000 r. III CKN 536/98,LEX 6942276, z dnia 18 kwietnia 2002 r. II CKN 605/00, LEX 484718 i z dnia 26 września 2002 r. III CKN 1037/00, LEX 56905, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 2 lipca 2013 r.,I ACa 199/13, LEX nr 1339380).

Odnosząc powyższe ogólne zasady do indywidualnych okoliczności sprawy niniejszej stwierdzić należy, że zasądzone przedmiotowym wyrokiem świadczenia nie mają charakteru rażąco zawyżonych. Przeciwnie, są adekwatne do rozmiaru krzywdy powodów, nie odbiegają też znacząco od przeciętnie przyznawanych zadośćuczynień dochodzonych w podobnych przypadkach; oczywiście ta ostatnia przesłanka oceny ma jedynie uzupełniający charakter, z uwagi na wyjątkowe okoliczności każdej sprawy.

Nie mogły odnieść skutku wywody apelacji zmierzające do wykazania, jakoby wysokość zadośćuczynień przyznanych powodowi M. i P. G. określona została z pominięciem ustaleń biegłego psychologa o wpływie na stan psychiczny powódki zachowania jej męża, który nadużywa alkoholu i nie udzielił jej należytego wsparcia w czasie choroby. Wbrew tym zarzutom, Sąd Okręgowy wymienione kwestie prawidłowo, dokładnie ustalił i wziął pod uwagę przy orzekaniu. Podzielić należy argumentację Sądu pierwszej instancji, opartą także na ustaleniach biegłego psychologa, że depresja M. G. zaczęła się i była wywołana śmiercią syna T., i że trwa do chwili obecnej. Depresja ta została pogłębiona zachowaniem męża powódki, zauważyć jednak należy, iż zaczął on nadużywać alkoholu właśnie po śmierci T. G.. Z kolei schorzenia somatyczne, jakie dotknęły powódkę, które także były źródłem jej cierpienia psychicznego - co nie uszło uwadze Sądu Okręgowego - mogły mieć charakter zaburzeń konwersyjnych. Sąd pierwszej instancji słusznie wziął też pod uwagę, że po tragicznym odejściu T. G. następował stopniowy emocjonalny rozpad więzi emocjonalnych pomiędzy małżonkami M. i P. G.; obecnie żyją oni obok siebie, łączą ich tylko dzieci i wspólne mieszkanie. Wszystko to stanowi zatem skutek bezpośredni lub pośredni tragicznego wydarzenia z dnia (...) M. G. w opinii biegłego psychologa nie pogodziła się ze śmiercią syna, stale ja przeżywa i cały czas doświadcza bardzo silnego cierpienia z tego powodu (opinia psychologiczna -k.131-132 akt).

Jeśli chodzi o powoda P. G., sam fakt, iż odmówił on poddania się badaniu psychologicznemu nie powodował uznania, że jego krzywda wywołana śmiercią syna nie została w ogóle wykazana, jak wywodziła apelująca. Sąd dysponował zeznaniami wszystkich stron, które podlegały jego dyskrecjonalnej ocenie. Kierując się zasadami doświadczenia życiowego Sąd władny był ocenić nie tylko rozmiar krzywdy powoda P. G. lecz także przyczyny, dla których nie poddał się badaniu psychologicznemu, informując Sąd, że „nie będzie rozmawiał z obcą osobą o tym, co go boli do dzisiaj” (k.148 akt). Powód jest z zawodu murarzem, uwzględnić należy to, że akceptacja dla zasięgnięcia pomocy u psychologa

i zwierzenia mu się z intymnych spraw nie jest w naszym społeczeństwie powszechna. Dzięki bezpośredniemu przeprowadzeniu przed Sądem pierwszej instancji dowodu z zeznań P. G., Sąd ten miał najpełniejszą możliwość dokonania właściwej oceny tego środka dowodowego po myśli art. 233 §1 kpc; znaczącym jest, że powód gwałtownie przerwał swe zeznania i opuścił salę rozpraw w momencie gdy wspominał zmarłego syna (protokół rozprawy z 21 sierpnia 2014 r. –k.149). Wspominany wyżej stopniowy rozpad małżeństwa M. i P. G. oraz nadużywanie alkoholu przez ojca zmarłego T. są także pośrednimi skutkami tragedii z (...), które dotyczą oboje małżonków.

Chybione były też argumenty apelującej, jakoby fakt, iż powodowie D. i A. G. mieli w chwili śmierci brata odpowiednio 10 i 5 lat determinował brak krzywdy po ich stronie, gdyż z powodu tak młodego wieku nie zdążyły nawiązać się pomiędzy nimi a zmarłym silne więzi emocjonalne. Bezpodstawnym było podważanie słuszności oceny Sądu pierwszej instancji w omawianej kwestii na tej podstawie, iż nie przeprowadzono opinii sądowopsychologicznej. Wbrew wywodom apelującej, taka opinia nie była niezbędna w sprawie. Kierując się własną oceną, wynikającą z zasad doświadczenia życiowego i odbioru zeznań wszystkich stron o tym, jak poszczególni członkowie rodziny zareagowali na śmierć T. G., Sąd Okręgowy miał możliwość prawidłowego oszacowania, jaka wysokość zadośćuczynienia będzie adekwatna do krzywdy każdego z powodów. Zeznania D. i A. G. (k.91 verte-92 akt) są przekonujące, wyważone, wolne od stwierdzeń, które można by ocenić jako przesadne lub obliczone na osiągnięcie celu procesowego. Opisywane przez nich reakcje i odczucia przystają do zachowań dzieci w wieku 5 i 10 lat. A. G. była już na tyle duża, by odczuwać przywiązanie do brata T., odbierać boleśnie jego brak, z pewnością też wpłynął na nią stan żałoby pozostałych członków rodziny. Co do D. G., podważanie istnienia emocjonalnej więzi braterskiej pomiędzy chłopcami mającymi 10 i 12 lat było zupełnie chybione. Podkreślić należy, że zadośćuczynienia przyznane rodzeństwu zmarłego T. G. są znacząco niższe niż te, które zasądzone zostały na rzecz M. i P. G., właśnie z powodu zróżnicowania poziomu bólu i krzywdy, jaką odejście T. G. wywołało u jego rodziców i u jego rodzeństwa.

Wobec powyższego, apelacja pozwanego jako w całości niezasadna, podlegała oddaleniu.

Sąd Apelacyjny orzekł zatem jak w sentencji, na mocy art.385 kpc oraz art. 98 kpc w zw. z art. 391 §1 kpc i § 6 pkt.6 w zw. z § 12 ust.1 pkt.2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j.Dz.U. z 2013 r., poz.461). Sąd Apelacyjny podziela pogląd i argumentację Sądu Okręgowego dotyczącą tego, że reprezentowanie powodów przez jednego pełnomocnika nie stanowi podstawy do uwzględnienia przy rozliczaniu kosztów procesu kosztów zastępstwa w odniesieniu do każdego powoda, co czyni zbędnym powielanie tych wywodów.